

Asia: VN/279/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomioita alueidenkäytön kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1-16, 37-40)

Kiitämme luonnosta hallituksen esitykseksi kunnianhimoisista tavoitteista ja pidämme 5 § Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen kaavoituksessa ja rakentamisessa tarpeellisena lisäyksenä laissa.

Alueidenkäytön kokonaisuudessa sosiaalinen kestävyys on olennaista.

Esitämme että Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitus ja sisältö 15 pykälän perusteluissa erikseen mainittaisiin julkisen taiteen periaatteet, joiden mukaisesti pidettäisiin huolta riittävästä määrästä julkista taidetta alueilla.

Julkisen taiteen huomioiminen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yhteydessä tukee sosiaalista kestävyyttä. Julkinen taide luo asukkaille hyvää ja laadukasta rakennettua ympäristöä lisäten alueen koettua viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Taideteokset luovat alueelle yhteisiä maamerkkejä ja vahvistavat kunnan kulttuurimyönteistä identiteettiä. Arkiympäristöön ja julkisiin tiloihin sijoitettu taide on kaikkien saavutettavissa. Se on myös osa taloudellista kestävyyttä: julkinen taide nostaa rakennuksen ja alueen arvoa.

Julkisella taiteella on suomalaisten vankka tuki. Suomen Taiteilijaseuran kyselytutkimuksen (TNS Gallup 2016) mukaan peräti 75 % suomalaisista haluaa nähdä taideteoksia arkisissa ympäristöissään.

29 § Yleiskaavan laadulliset vaatimukset

Ehdotamme, että pykälässä 29 lueteltuihin erityistä huomiota kiinnitettäviin seikkoihin lisättäisiin 1 momentin 4 kohtaan julkinen taide:

4) viherrakenteen jatkuvuuteen ja virkistykseen soveltuvien alueiden, sekä julkisen taiteen riittävyteen;

Yleiskaavan laadullisten vaatimusten perustelutekstissä, pykälän 1 momentin 4 kohdassa tulisi erikseen mainita ja huomioida taiteen saavutettavuus. Kuten viherrakenteen jatkuvuus, myös julkisen taiteen jatkuvuus on turvattava ja huomioitava osana laadullisia vaatimuksia. Suunnitelmallinen julkisen taiteen huomioiminen yleiskaavan alueella tukisi myös eri väestöryhmien kulttuuriolosuhteita.

Ehdotamme, että 29 pykälän 1 momentin 9 kohtaa täydennettäisiin taiteellisilla ja esteettisillä arvoilla seuraavasti:

9) maisemaan sekä rakennettuun ympäristöön sisältyvien erityisten, taiteellisten ja esteettisten arvojen turvaamiseen ja vaalimiseen;

35 § Asemakaavan tarkoitus ja sisältö

Nyt ehdotukseen on kirjattu, että ”Asemakaavan tarkoituksena on ohjata rakentamista ja muuta alueidenkäyttöä paikallisten olosuhteiden, kaupunki- ja maisemakuvan, julkisen tilan, hyvän rakentamistavan, olemassa olevan rakennuskannan käytön edistämisen ja kaavan muun ohjaustavoitteen edellyttämällä tavalla.”

Nostaisimme lakiin julkisen tilan ohella myös julkisen taiteen ja ehdotamme kirjausta muutettavan seuraavaan muotoon: ”Asemakaavan tarkoituksena on ohjata rakentamista ja muuta alueidenkäyttöä paikallisten olosuhteiden, kaupunki- ja maisemakuvan, julkisen tilan ja taiteen, hyvän rakentamistavan, olemassa olevan rakennuskannan käytön edistämisen ja kaavan muun ohjaustavoitteen edellyttämällä tavalla.”

Ehdotus tukisi maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen taustalla ollutta yhtä tavoitetta rakentamisen laadun parantamisesta.

Asemakaavan tavoitteena on myös lisätä julkista taidetta ja siten taiteen saavutettavuutta. Julkinen taide on olennainen osa rakennettua maisemaa ja kaupunkikuvaa, hyvää rakentamistapaa.

39 § Asemakaavan laadulliset vaatimukset

Ehdotamme, että 39 pykälän 1 momentin 1 kohtaa täydennettäisiin seuraavasti:

1) elinympäristön terveellisyyteen, turvallisuuteen ja viihtyisyyteen arkkitehtuurin ja taiteen keinoin”

Ehdotamme, että pykälässä 39 lueteltuihin erityistä huomiota vaativiin täydennettäisiin seuraavasti;

Lisäksi ehdotamme uutta kohtaa kohta ”7) julkiseen taiteeseen soveltuvien alueiden riittävyteen kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä.”

Esitämme, että pykälän 39 perustelutekstissä kiinnitetään huomiota julkisen taiteen periaatteisiin, joilla kaavoittaja voi parantaa rakennetun ympäristön esteettisyyttä ja laatua. Julkinen taide parantaa kansalaisten yhdenvertaisuutta tuomalla taidetta kaikkien saavutettaville. Kulttuuriperinnön säilyttäminen ja vaaliminen on tärkeää kaavojen toteuttamisessa, mutta samanaikaisesti on luotava tilaa ja tuettava uuden taiteellisen arvon luomista.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi 39 pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin elinympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä koskevasta laadullisesta vaatimuksesta. 1 momentin 1 kohtaa koskevassa perustelutekstissä tulisi erikseen mainita, että asuinympäristön viihtyisyyttä tuetaan taiteen ja arkkitehtuurin keinoin. Tämä olisi kirjauksena linjassa myös tuoreen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman (Apoli2020 -ohjelma) kanssa.

Huomioita kaavojen toteuttamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 17-24, 37-40)

107 § Yleisen alueen laatuvaatimukset ja suunnittelu

Esitämme, että pykälässä 107 huomioidaan esteettisyys seuraavasti: ”Yleinen alue on toteutettava siten, että alue täyttää toimivuuden, turvallisuuden, terveellisuuden, viihtyisyyden ja ympäristön esteettisyyden vaatimukset ja sopeutuu ympäristöönsä.”

Huomioita rakentamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 25-36, 37-40)

182 § Rakennusjärjestys

Esitämme, että 182 pykälässä huomioidaan esteettiset arvot ja täydennetään toista momenttia seuraavasti:

Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa paikallisista oloista johtuvat suunnitelmallisen ja sopivan rakentamisen, esteettisten sekä kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamisen sekä hyvän elinympäristön toteutumisen ja säilyttämisen kannalta tarpeelliset määräykset.

190 § Rakennustaiteen ja kaupunkikuvan vaaliminen

Esitämme, että pykälän 190 yhteydessä lisätään uusi momentti, joka mahdollistaa uudet, rakennustaiteellisesti arvokkaat kokonaisuudet. Esitysluonnoksessa olevaa lähtökohta siitä, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa turmella on tärkeä, mutta samalla on huomioitava uuden taiteellisen arvon luomisen näkökulma.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana käydyissä keskusteluissa on ollut esillä myös maakuntakaavaa koskeva vaihtoehtoinen malli.

Vaihtoehtoisen mallin oleellisin ero lakiehdotukseen olisi se, että maakuntakaavan oikeusvaikutuksia ei rajattaisi laissa vaan maakuntakaava olisi nykyiseen tapaan kokonaisuudessaan oikeusvaikutteinen. Vaihtoehtoinen malli olisi oikeusvaikutusten osalta pääosin nykyisen lain kaltainen, mutta malli ei kuitenkaan sisältäisi nykyisen lain mukaista maakuntakaavan toteuttamisen edistämisvelvoitetta.

Myös vaihtoehtoisessa mallissa maakuntakaavassa olisi esitettävä aluerakenteen, liikennejärjestelmän ja liikenneverkon sekä viherrakenteen kehittämisen periaatteet, ja lisäksi maakuntakaavassa voitaisiin esittää myös muita maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia asioita. Vaihtoehtoisen mallin mukaan maakuntakaavassa esitettävistä asioista kuitenkin rajattaisiin laissa nimenomaisesti pois yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenne. Yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenteeseen kuuluvia asioita ei olisi siten mahdollista sisällyttää maakuntakaavaan vaan ne ratkaistaan kuntakaavoituksessa.

Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä myös vaihtoehtoisesta mallista.

-

Maksuvelvollisuuden alkamisen raja (kerrosneliometriä

-

Kunnalle maksettavan maksun maksimimäärä tontin arvonnoususta (% arvonnoususta)

-

Erityisharkinta-alueen sijoittamisluvan lupaedellytyksissä ollaan palaamassa oikeusharkinnasta rakennuslain aikaiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Miten lupaedellytykset pitäisi kirjoittaa, jotta:

- a. tuomioistuimen kannalta kunnan myöntämä lupa on mahdollista pitää voimassa eikä lupa mene valituksen johdosta nurin oikeudessa automaattisesti esimerkiksi siksi, että luvalla käsitellään vain yhden rakennuspaikan, eikä sitä ympäröivien alueiden tilanne?
- b. kunnan kannalta on mahdollista evätä lupa esimerkiksi siksi, että kyseinen rakentamisen lievealue on suunniteltava kaavoituksellisesti kokonaisuutena?

-

Miten päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuuta koskevan pykälän perustelut pitäisi kirjoittaa, jotta niistä kävisi kyllin selkeästi ilmi, että allianssimallin tai muiden yhteistoiminnallisten toteutusmuotojen käyttäminen on hankkeessa mahdollista?

-

Millaisia ja kuinka suuria taloudellisia vaikutuksia näette päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun aiheuttavan kuluttajille?

-

Olellaisten teknisten vaatimusten vaatimustasoa ei ole lähtökohtaisesti muutettu kaavoitus- ja rakentamislaisissa lukuun ottamatta luonnonvalon johtamista asuintilaan. Miten asumista ja majoitusta koskevia olennaisia teknisiä vaatimuksia pitäisi mielestänne muuttaa ottaen huomioon kalustettujen asuntojen vuokraus ja Airbnb-toiminta?

-

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

-

Lehtonen Aura
Suomen Taiteilijaseura